

Likovi istražitelja i zločinaca u kriminalističkim romanima Pavla Pavličića (2014. - 2021.)

Bilen, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:205116>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Barbara Bilen

**Likovi istražitelja i zločinaca u kriminalističkim
romanima Pavla Pavličića (2014. – 2021.)**

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Barbara Bilen
Matični broj: 0009086131

Likovi istražitelja i zločinaca u kriminalističkim romanima Pavla Pavličića (2014. – 2021.)

ZAVRŠNI RAD

Prijediplomski studij: Hrvatski jezik i književnost / Engleski jezik i književnost

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mario Kolar

Rijeka, 20. kolovoza 2024.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova *Likovi istražitelja i zločinaca u kriminalističkim romanima Pavla Pavličića (2014. – 2021.)* izradila samostalno pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marija Kolara.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju završnoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u završnom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Barbara Bilen

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. O Pavlu Pavličiću i analiziranim romanima.....	2
2.1. <i>Krvna veza</i>	2
2.2. <i>Crveno pile</i>	3
2.3. <i>Tajno ime</i>	4
2.4. <i>Salon za plakanje</i>	5
2.5. <i>Štićena osoba</i>	6
2.6. <i>Ljekovito blato</i>	7
3. Likovi istražitelja u analiziranim romanima	8
3.1. Tipovi istražitelja u svjetskoj književnosti.....	8
3.2. Lik Ive Remetina.....	11
3.3. Lik Vlade Šoštara.....	14
3.4. Sličnosti i razlike između Ive Remetina i Vlade Šoštara.....	16
3.5. Usporedba Ive Remetina i Vlade Šoštara s tipovima književnih istražitelja.....	20
4. Likovi zločinaca u analiziranim romanima Pavla Pavličića.....	23
5. Zaključak.....	29
6. Popis literature.....	30
7. Sažetak i ključne riječi.....	32
8. Naslov i ključne riječi na engleskom jeziku.....	32

1. Uvod

U ovom radu predstaviti će se likovi istražitelja i zločinaca u odabranim kriminalističkim romanima Pavla Pavličića objavljenim u najnovije vrijeme, točnije od 2014. do 2021. godine. Cilj je predstaviti Pavličićeve istražitelje i usporediti ih s poznatim svjetskim detektivima te njihovim načinom istraživanja, kao i analizirati počinitelje zločina po stilu i osobnom razmišljanju. Odabrani Pavličićevi krimići su *Krvna veza* (2014.), *Crveno pile* (2014.), *Tajno ime* (2015.), *Salon za plakanje* (2017.), *Štićena osoba* (2019.) i *Ljekovito blato* (2021.). Roman *Tri petka u travnju* (2015.) isključen je iz analize zato što se u njemu ne pojavljuje inspektor Šoštar koji se pojavljuje u ostalim analiziranim romanima.

Na početku rada kratko je predstavljena Pavličićeva biografija, s naglaskom na njegov kriminalistički opus te sažetke odabranih romana. Nakon toga detaljno se analiziraju likovi istražitelja. Prvo će se spomenuti tipovi književnih detektiva u svjetskoj književnosti. Nakon toga slijedi analiza likova istražitelja Ive Remetina i Vlade Šoštara koji se pojavljuju u svim obuhvaćenim romanima. Prezentirat će se kako djeluju, razmišljaju i reagiraju u istragama, popraćeno primjerima iz odabranih romana. Također, naglasit će se njihove međusobne razlike i sličnosti, a usporedba će se povući i između njih i poznatih detektiva u svjetskoj književnosti. Nakon analize istražitelja, fokus se premješta na likove zločinaca u analiziranim romanima. Svaki zločinac bit će analiziran po stavkama iz kriminalističkih romana te će se usporediti odgovaraju li Pavličićeve ideje o dobrom ubojici njegovim realizacijama u romanima.

Na kraju rada bit će izveden zaključak o likovima istražitelja i zločinaca te se donosi popis korištene literature.

2. O Pavlu Pavličiću i analiziranim romanima

Pavao Pavličić poznati je hrvatski književnik, sveučilišni profesor i prevoditelj. Rođen je 16. kolovoza 1946. u Vukovaru. Studij komparativne književnosti i talijanskog jezika završio je 1969. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Godinu dana poslije zaposlen je na tamošnjem Odsjeku za komparativnu književnost, gdje je od 1985. redoviti profesor, a od 2017. *professor emeritus*.

Pavličić je do danas ostvario „opsežan opus, koji čine zbirke pripovijesti, romani, memoarska proza, zbirke feljtona i eseja te znanstvene knjige“ (Kvasina 2016). U svijetu književnosti javlja se kao dio naraštaja „fantastičara“ knjigom kratkih priča *Lada od vode* (1972.). U toj knjizi Kvasina (2016) izriče kako je „Pavličić izgradio svoj tip fantastike koji je blizak svakodnevicu, a udaljen od mitskih bića“. Zbirkom pripovijesti *Dobri duh Zagreba* 1976. okreće se kriminalističkoj prozi. Ubrzo su uslijedili prvi kriminalistički romani *Plava ruža* (1977.) i *Stroj za maglu* (1978.). No, objavom romana *Press* 1980. Pavličić započinje ciklus kriminalističke proze o uredniku Crne kronike i amaterskom detektivu Ivi Remetinu i policajcu Vladi Šoštaru, koji traje sve do danas, s posljednjim izdanim romanom *Ljekovito blato* 2021. godine. Kroz dvadesetak romana i zbirki priča iz tog ciklusa prate se otmice, ubojstva i drugi kriminalni slučajevi te ujedno razvoj i mijenjanje spomenutih likova. Pavličić potpisuje i knjigu *Sve što znam o krimiću* (2008.) „u kojoj iznosi teorijsku pozadinu i objašnjenje žanra krimića“ (Kvasina 2016).

U nastavku poglavlja slijedi sažetak odabranih Pavličićevih kriminalističkih romana, što će poslužiti kao podloga za stvaranje profila njegovih istražitelja i zločinaca. U romanima se mogu pronaći raznovrsni primjeri koji će poslužiti za analizu: od najočitijih vrlina i mana detektiva i njihovog stila istraživanja, do pojedinih zločinaca i njihovih raznih metoda.

2.1. *Krvna veza*

Roman *Krvna veza* počinje ubojstvom Velimira Kokota, poznatog kamatara i šefa bande usred jutarnje subotnje špice na zagrebačkim ulicama. Na licu mjesta nađu se Remetin, Šoštar i Luka Katić te otkrivaju da ga je ubio snajper. Prvi sumnjivci su gospodin Medvidović, šef zločinačke organizacije, i njegov nećak Teo Dujmović, a motiv je sukoba interesa. Daljnjom istragom saznaje se da je pronađena snajperska puška u stanu glumice Selme Petris, koja je pisala biografiju s novinarom Radoslavom Jerkovićem. Za potrebe istrage istražitelji odluče saznati metode pucanja

posjećuju streljački klub u Podsusedu, gdje im pomažu Snježana Beran, tajnica kluba, i Alojz Terček, član kluba. Istraga ih dalje dovede do novih informacija: u razgovoru s Blažem Pernarom, sinom kućne pomoćnice Selme Petris, doznaju da je on dao ključ stana za unos puške Gušteru, glavnom Teovu pobočniku. Također, Medvidović je cijeli svoj posao ostavio Teu jer se o njemu brinuo poput vlastitog djeteta. Situacija se dodatno zakomplicira kada se dozna da je ukradena snajperska puška iz Podsusedskog streljačkog kluba. Dogodi se novo ubojstvo: Teo je pronađen s rupom na čelu na savskom nasipu. Svjedoci im otkriju kako je jedna osoba pokušala uzeti Teovu torbicu koja sadrži ugovore o zajmu, a među njima se nađe Radoslav Jerković kao potencijalni sumnjivac. Ispostavilo se da je on trebao novac zbog gradnje kuće, čime se istraga uspori, no ne zadugo. Istražitelji uspijevaju doći do informacije za prvu pušku: ostavljen je otisak na ogradi terase koja pripada Gušteru – Stjepanu Horvatu. Također, u razgovoru s Teovim tjelohraniteljem doznaje se da se u posljednjih nekoliko dana Teo češće viđao sa ženom crvene kose. Zahvaljujući tjelohranitelju, dobivaju ključ Teova stana i u njemu pronalaze zadužnicu na ime Dražen Ivandić. U posjetu Ivandićeve kuće, žena Franjica prepriča im kako su posuđivali novac od Tea za kuću i bolesnog sina, a da je on u subotu pokupio stvari i nestao. Uz to je spomenula da je njegova sestra imala interes za oružje. Remetin zamoli Katića da sazna Snježanino djevojačko prezime i ispostavi se da je ona Draženova sestra. Prije se bavila biatlonom, no zbog nećaka je odustala od toga. Odlučila je pomoći bratu s dugovima, pa je na Teov prijedlog ubila Kokota da poništi zadužnicu, no Teo se nije držao dogovora. Nakon nekoliko razgovora na nasipu noseći crvenu periku, odlučila je ubiti i Tea. Remetin dogovori sastanak sa Snježanom da sve razriješe. U streljačkom klubu Šoštar zaustavi Snježanu u namjeri da ubije Remetina.

2.2. Crveno pile

Crveno pile počinje dolaskom Remetina i njegove supruge u goste obitelji Borčec u naselju Zaprude. Prije dolaska u njihov stan, dogodi se incident na cesti: djevojčica ride, kovrčave kose istrči pred auto. Mladić iz kafića ju spasi i odvede natrag gospođi koja mu je davala znakove s balkona zgrade. Nađu se s Borčecima na druženju koje poremeti zvono na vratima – došla je susjeda Jagoda, koja ih obavijesti da njena sestra Višnja ne diše. Remetin odluči pozvati Šoštara kako bi pokrenuli istragu. U međuvremenu, dok su čekali hitnu pomoć, saznali su da je Višnjin muž Miran Dorotić, šef kabineta, da je njegova majka Greta ista žena koja je bila na balkonu na

mjestu incidenta, te da je dijete s ceste Miranova i Višnjina kćer Marta. Nakon analize tijela, saznaje se da je Višnja ugušena jastukom. Šoštar i Remetin nadalje otkrivaju da je Višnja radila za firmu koja je podmićivala liječnike da propisuju lijekove njihove kvalitete i tako su krenuli graditi temelje njihove nove kuće od Višnjinih sumnjivih zarađenih novaca. Šoštar odluči prvo ispitati Mirana jer ga je smatrao glavnim sumnjivcem. Miran objasni kako su se dugo on i Višnja svađali jer su oboje htjeli karijeru, a zaboravljali brigu o djetetu koje je završilo na brizi Jagode ili Grete. Svađa se ponovila i u parku zbog čega je Miran otišao dalje od Višnje, a dijete je otrčalo dalje iz parka na cestu. Kasnije ju je vidio u stanu kako spava, pretpostavljajući da je uzela tablete pa ju je samo pustio. Šoštar mu kaže da se pojavi ponovno sutra na razgovoru, no to se ne dogodi jer ga Remetin i njegov prijatelj Slavko Borčec pronađu mrtvog u stanu. Ubijen je otrovom pronađenim u soku. Nakon sinovog ubojstva, Greta je završila u bolnici. Šoštar ponovno sumnja da je ubojica netko od Miranovih kolega zbog jednog događaja vezanog iz Njemačke. Ubrzo nakon toga, dogodi se treće ubojstvo: Greta je nađena u kadi s krvavim tragom na glavi, zadobivenim od čekića, nakon izlaska iz bolnice. Kasnije Remetin završi na razgovoru sa socijalnom radnicom koja otkriva da je Jagoda podnijela zahtjev za dijete čim su roditelji preminuli. Tako Remetinu zazvoni u glavi da je Jagoda dijete uvijek zvala „pile mamino“ ili „crveno pile“. U tom trenutku je ona taman prolazila s djetetom i čim je ugledala Remetina požurila je dalje. Remetin objasni Šoštaru kako je iza svih ubojstava Jagoda jer je ona bila spremna učiniti sve za „svoje“ dijete; svi troje stajali su joj na put za skrb i odlučila ih je sve zaustaviti. Roman završava spašavanjem djeteta i Jagode nakon skoka s balkona te privođenjem Jagode u zatvor.

2.3. Tajno ime

Roman *Tajno ime* otvara se smrću Patrika Tomičića, pronađenog na kolniku s teškim ozljedama. Vraćajući se s prijateljske večere Remetin se slučajno nađe na mjestu zločina, gdje susreće jednog od Patrikovih napadača u bijegu. Iduće jutro, Remetin se nalazi s Adamom Franjićem, bivšim kolegom iz Crne kronike i Patrikovim djedom, da ga uputi kako vjeruje da unukova smrt nije slučajna. Ubrzo se u romanu dogodi novo ubojstvo. Žrtva je Vjekoslav Baković, profesor iz Remetinova susjedstva koji je zadavljen u parkiću i pronađen s naočalama pored sebe. Ovo ubojstvo komplicira daljnju istragu jer istražitelji ne pronalaze poveznicu između Tomičića i Bakovića, a i Bakovićeva prošlost puna je raznim podataka. Baković je u mladim danima izgradio

centar za marksističku edukaciju, ulagao je dionice za sigurnu mirovinu te je uz suprugu imao ljubavnicu. Program marksizma osmislio je u suradnji s odvjetnikom Davorom Leginom koji sljedeći pogiba na isti način poput Bakovića. Pronađen je u svom uredu, no u njegovom sakou je pronađena figurica sove. Remetin još pronalazi u Leginovom uredu sliku četiri mladića, za što vjeruje da će pomoći istrazi – jedan je za pisaćim strojem, dok ostala trojica upiru kažiprstom i smiju se osobi na stroju. O Leginu se doznaje kako je kao student bio član *Studentskog lista* s Bakovićem te dio Saveza komunista. Jedino što istražitelji uspijevaju zaključiti je da se uz ubojstva Bakovića i Legina veže politička razina zbog problema u poslovima. U međuvremenu se ispostavlja kako je Tomičić bio žrtva maloljetničkog nasilja. Jedan od mladića, Stjepan Horvat, priznao je svoj čin nakon pronađenog mobitela kao dokaz o dogovoru za napad. Nadalje, istražitelji pronalaze pisma upućena Bakoviću i Leginu u kojima ih pošiljatelj ucjenjuje na osobnoj razini i spominje se treća osoba kao sljedeća potencijalna žrtva. Detaljnim istraživanjem Remetin i Šoštar otkrivaju kako je ubojica Adam Franjić. Kompjuter je analizirao sliku iz ureda i prepoznao Franjića na stroju, a ostali su Baković, Legin i Andrija Duić. Franjić je vjerovao kako su oni poslali napadače na unuka, a on se odlučio osvetiti. On poznaje žrtve iz studentskih dana i tada je trpio njihova maltretiranja. U svojoj knjizi *Štoker* prezentirao je ono što je bilo u slici na uredu na metaforičan način. Naočale i figurica sove predstavljali su nadimke žrtava koje je Franjić poznavao, a pisma su bili primjeri ucjena. Roman završava uhićenjem Franjića u zadnji tren prije nego pokuša ubiti zadnju metu, Andriju Duića.

2.4. Salon za plakanje

Roman *Salon za plakanje* otvara se nestankom poznate glumice Zrinke Vrbanac, koji prijavljuje njena sestra Eta u kazalište. Zrinka je u usponu karijere zbog navodne ljubavi otišla u samostan u Italiju, radila kod uzgajivača naranči te se vratila u Zagreb zbog sestrinog pogoršanja zdravlja. U razgovoru s Etom Remetin i Luka saznaju kako se Zrinka nije vratila iz večernje šetnje i nema je već danima. Eta zbog lumbaga nije mogla više ništa učiniti nego obratiti se kazalištu i Remetinu. U međuvremenu se dogodi nekoliko neuspješnih otmica žena u naselju. Žrtve prijavljuju policiji da je otmičar bio u crnom autu i obučen u crno s upečatljivim muškim mirisom. Sljedeće nestale žrtve su Nataša Pravdić, profesorica geografije, i Stela Repuš, glumica. Ispostavlja se kako je direktna poveznica između tih triju žena Vjeko Sertić. Zrinka, Nataša i Vjeko su bili članovi

amaterskog kazališta *Klokan*. Vjeko je hodao sa Zrinkom dvije godine, potom je s Natašom imao izvanbračno dijete, a naposljetku je oženio Stelu. Remetin uspijeva zaključiti istragu nakon Etina iznenadnog putovanja. Zrinka je organizirala cijelu „predstavu“. Prerušila se u svoju sestru Etu i pretvarala kako ima lumbago, dok je prava Eta preminula od raka. Remetin je to povezoao s činjenicom koju je napomenula Zrinkina susjeda Lana kako nikad nije vidjela sestre u istom trenutku. Zrinka je patila za Vjekom, svojom ljubavi života, i smatrala je kako su joj ga Nataša i Stela namjerno otele. Također, sve žrtve su crvenokose, što je istražitelje navelo na ideju da je otmičar u potrazi za konkretnim ženama. Ostale „neuspješne“ otmice u naselju Zrinka je inscenirala kako ne bi otkrila svoje prave namjere. Šoštar, Hrastinski i Remetin na vrijeme pronalaze žrtve u Zrinkinoj vikendici u Zlataru i uspješno zaustavljaju Zrinku.

2.5. Štićena osoba

U uvodu romana Remetin doživljava prometnu nesreću zbog otkazanih kočnica. Pregledom kod mehaničara ispada da je netko namjerno pokvario kočnice na njegovu automobilu. Tako isprva djeluje da netko želi ubiti Remetina, no onda tako pogiba Alen Zebec, direktor firme „Palunko“ koja osmišljava računalne igrice. Remetin i Šoštar pokreću istragu i otkrivaju kako je Alen imao ljubavnicu Laru Čižmek-Kučinić. Razgovaraju sa Zebecovim zamjenikom u firmi Ljubom Majićem, koji se bori s dijabetesom, te njegovim ocem Matom Majićem i ujakom Dragom Valčićem. Druga žrtva u romanu je Trpimir Bulić koji je otrovan plinom iz pokvarenog bojlera u sportskom klubu „Artemida“. Istražitelji doznaju kako su obje žrtve bile članovi spomenutog kluba. Bulićev život daje im informacije o njegovom poslu u javnobilježničkom uredu i životu s partnerom Žarkom Bilićem. Zbog Bilićeve specijalnosti o dinamici plinova, istražitelji stvaraju drugačije teorije o ubojstvu, no to će im promijeniti mišljenje nakon trećeg ubojstva – Vedran Petrušić gurnut je pod jureći tramvaj dok se vraćao iz trgovine. Na kraju romana otkriva se da su Mato Majić i Drago Valčić odgovorni za sva tri ubojstva. To su učinili zbog Ljube Majića koji se cijeli život nalazio na mjestu vicešampiona. U firmi „Palunko“ i klubu „Artemida“ bio je potpredsjednik, Petrušić mu je oteo djevojku Ana-Mariju Šolić itd. Sve je bilo pripremljeno za Ljubu jer otac je uskoro trebao preminuti od karcinoma na mozgu, a ujak se htio ponovno susresti sa starom ljubavi na Novom Zelandu. Remetin i Šoštar zaključuju kako bi sljedeća žrtva trebao biti Tominac jer on kontrolira pozicije u takvim firmama. Tominac se u romanu javljao u pozadini

glavnih zbivanja na Biškupovcu, zbog svojeg kluba „Samson“ i sina kojeg uvijek izvlači iz nevolja. Istražitelji na vrijeme spašavaju Tominca od požara u njegovoj vikendici, a Majić i Valčić poginu jer se nekontrolirano zabiju automobilom u stablo.

2.6. Ljekovito blato

Roman se odvija u Erdutskim toplicama gdje se Remetin i njegova supruga odmaraju od supruginih klimakterijskih tegoba. Na početku romana, ujutro nakon lošeg sna Remetin sa svojeg balkona ugleda mrlju u bazenu. Pun znatiželje s recepcionarom Igorom otkriva da je to tijelo profesora Vidušića. Remetin odluči obavijestiti osječkog inspektora Lukača, s kojim je jednom surađivao prije dvije godine na slučaju. Nakon mnogih razgovora, ispostavilo se kako su Vidušića zadnji vidjeli čistačica Brankica Čanić i troje sportaša, Nada Berković, Karlo Skender i Nino Omrčen, vraćajući se iz izlaska. Profesorica Mikačić u razgovoru objašnjava kako se Vidušić nije sigurno utopio jer je bio izvrstan plivač. Nakon kratkog razdoblja dogodi se novo ubojstvo. Milan Požežanac, profesor kojeg je Remetin inače susretao na ručku, pronađen je na tlu ležeći na trbuh. Zbog glasnog treska, moglo se jedino pretpostaviti kako je bačen s terase jer svi prozori od svakog kata su bili zatvoreni. Remetin i Lukač ne mogu naći poveznicu između žrtvi, osim da su u svojim krajevima bili heroji te sve smrti izgledaju kao nesreće. Iznenada, Lukač dobiva anonimno pismo u kojem stoji da bi trebali obratiti pozornost na odnos Požežanca i firme „Langoš“. Spomenuta firma je vezana uz Vidušića jer je svjedočio na sudu protiv sina vlasnika firme, a Požežanac je odbio suradnju s njima. Uz pomoć Luke, preko starih novinskih članaka otkriva se kako je Požežancu na ekskurziji u Pragu stradao učenik koji je pao s terase, a profesor je prošao nekažnjen jer je učenik bio punoljetan. Događa se i treće ubojstvo – u šumi blizu lječilišta pronađena je Goranka Lah, obješena na grani. Remetin u njenom džepu pronalazi poruku s natpisom „NEMA VIŠE“. Remetin se odluči ponovno obratiti prof. Mikačić, koja se prisjeti da se jedna djevojčica objesila zbog Goranke Lah jer joj je dala jedinicu iz matematike i bila je vrlo stroga prema učenicima. Nadalje, Lukač se sjeti starog neriješenog slučaja vezanog za Vidušića koji je zapisao u fasciklu: jedan dječak se utopio jer je probao skočiti na glavu. Taj dječak je išao na sate plivanja i Vidušić ga je ismijavao pred drugima zbog nemogućnosti skoka na glavu u bazen. Stariji se dječakov brat obratio Lukaču, no on nije mogao ništa učiniti jer nije bilo dokaza. Uspješnim istraživanjem i zaključivanjem otkrili su da su Nada Berković, Karlo Skender i Nino Omrčen ubili

profesore kako bi i oni osjetili krivnju koju su nanijeli svojim učenicima. Dodatno ih je motiviralo to što su bili u rodu sa žrtvama: obješena djevojčica bila je Nadina nećakinja, utopljeni dječak bio je Karlov brat, a dječak iz Praga Ninov brat. Slučaj se smatrao riješenim, no kraj romana dodatno otkriva kako je iza svega zapravo bio recepcionar Igor. Organizirao je da se žrtve i ubojice nađu na istom mjestu te je Nadi anonimnim pismom otkrio da postoje još ljudi poput nje. Igor je također trenirao kod Vidušića i htio je da se uspostavi pravda.

3. Likovi istražitelja u analiziranim romanima

U nastavku rada fokus će biti na likovima Ive Remetina i Vlade Šoštara, glavnih istražitelja iz odabranih kriminalističkih romana Pavla Pavličića. Uvodno će se predstaviti tipovi književnih istražitelja u svjetskoj književnosti, a zatim će se analizirati karakteristike istražitelja uz pomoć literature i književnih predložaka. U završnom dijelu ovog poglavlja analizirat će se odgovaraju li Pavličićevi istražitelji odabranim tipovima detektiva iz svjetske književnosti ili su ipak poseban primjer.

3.1. Tipovi istražitelja u svjetskoj književnosti

David Geherin u svojoj knjizi o kriminalističkim romanima (2020: 159) ističe tri glavna tipa detektiva: detektivi amateri, privatni istražitelji i policijski detektivi. Detektivi amateri su najpopularniji jer su nastali iz mašte različitih pisaca i njima se mogu približiti brojni čitatelji. Ne treba odmah pomisliti da su ti likovi stvarno amateri; oni nose tu titulu samo zato što nisu nužno po zanimanju policajci. Amaterski detektivi su po zanimanju nešto drugo, ali se ističu po svojoj inteligentnosti i metodama kojima rješavaju misterije. Tri najbolja primjera iz ove kategorije su C. Auguste Dupin, Sherlock Holmes i Hercule Poirot.

Detektiv C. Auguste Dupin pojavljuje se u samo trima pričama Edgara Allana Poea. Poe se tek kasnije, kad je počeo pisati kriminalističku fikciju, usmjerio na razvoj istrage i stvaranja Dupina kao detektiva koji sam operira, inzistirajući da ima moć pjesnika da vidi rješenja u cjelini, a istovremeno nudi detaljna i empirijska objašnjenja za svoje teze (Knight 2004: 26). Dupin je vrlo načitan i svojom pjesničkom sposobnošću otkriva zlikovce i zatvara priču klasičnim citatom. On se nikad ne nalazi ni u kakvoj opasnosti i nije upoznat s kriminalnim svijetom, čime je njegov

karakter na strani povučenosti i pasivnosti. Dakako, nema ni potrebe jer istrage koje on provodi nisu takve, više su vezane uz tadašnji svakodnevni život i okolinu (Knight 2004: 27). Dupin je više samotnjak noćnih, knjiških navika pa time nije previše zabrinut za održavanje pravde ili društvenog poretka. Također nije sklon primanju nagrada nakon rješavanja slučaja, prije će biti motiviran nekim konkretnim intelektualnim problemom (Priestman 2003: 45). Iako nije toliko zapamćen u svijetu književnosti koliko Holmes i Poirot, važno ga je spomenuti jer je jedan od prvih dobro osmišljenih detektiva koji je utjecao na kriminalističke pisce (Knight 2004: 29). U tom smislu Poea treba cijeliti zbog doprinosa razvoju kriminalističkih detektiva, prije svega unošenjem psiholoških dimenzija u lik detektiva (Priestman 2003: 46).

Idući primjer detektiva je Sherlock Holmes, jedan od najpoznatijih likova u engleskoj književnosti. Arthur Conan Doyle je kreirao fiktivnog detektiva koji je visoko inteligentan, suštinski moralan, energičan, ekscentričan i discipliniran u znanju i vještinama. Holmes je rezultat kombinacije drugih detektiva iz prijašnjih djela različitih autora, uključujući spomenutog Dupina (Knight 2004: 55). Holmes u istragama surađuje s doktorom Watsonom. Dobro je upoznat s botanikom, svira violinu te je vješt u mačevanju i boksu. U istragama najčešće koristi dedukciju, a često se i prurušava. Njegovo veliko znanje rezultat je sustavnog proučavanja i dobro organiziranog arhiviranja. On sve znanstveno proučava i uči, za razliku od Watsona koji se radije pridržava vlastitog nastavnog plana i programa (Priestman 2003: 50). Ima i on svoje mane, poput korištenje kokaina i opijuma (Knight 2004: 56). Iako je Holmes intelektualac, uvijek je željan akcije. U nekim je situacijama arogantan, ali će uvijek pokazati suosjećajnu zabrinutost oko ishoda slučaja, pogotovo u obiteljskim situacijama (Priestman 2003: 49).

Agatha Christie je stvorila novu verziju detektiva – Herculea Poirota. On je nizak čovjek, glave jajastog oblika. Umirovljeni je policajac koji živi u Engleskoj kao ratni izbjeglica. Voli se oslanjati na svoju superiornu inteligenciju s pažljivim analiziranjem tragova koji mu pomažu da otkrije istinu (Geherin 2020: 160). Čitatelji se tako mogu više poistovjetiti s Poirotom zbog njegove osobnosti i vrijednosti te nije preuveličani heroj poput Holmesa. Poirot je u neku ruku preokrenuta verzija Sherlocka Holmesa (Knight 2004: 89). Poirotovo racionalno i psihološko znanje u istragama ne nalikuje jednostavnoj Holmesovoj metodi. Može se reći da Poirot ne promatra slučaj tipičnim muškim činovničkim stilom, već različitim vrstama znanja koje su klasično i stereotipno ženskog stila (Knight 2004: 91).

Detektivi amateri su vođeni uzbuđenjem potjere i intelektualnim izazovom, dok su privatni istražitelji profesionalci pa su privučeni slučajevima koje policija ne može ili ne želi riješiti. Privatni istražitelji počinju se javljati u romanima američkih pisaca sredinom 20. stoljeća (Geherin 2020: 161). Za ovu kategoriju najbolje je izdvojiti privatnog istražitelja Mikea Hammera iz kriminalističkih romana Mickeya Spillanea. On je pravi primjer neprobojnog junaka (Knight 2004: 123). Može se otvoreno reći da je oštar, bezosjećajan, muževan i seksistički detektiv koji zločine radije rješava pištoljem i šakama, a ne deduktivnim zaključivanjem ili primjenom logike kao spominjani britanski detektivi (Scaggs 2005: 29). U odnosu na druge detektive, Hammera obično pogađa ubojstvo ili zločin, kao što smo i mi ljudi pogođeni nepravdom i agresijom. Frustriran je jer „lukavi kriminalci često prolaze nekažnjeni, a njemu je to nepojmljivo pa se dovodi u situacije u kojim mora ispasti heroj“ (Mandić 2015: 165). Hammera se zbog toga može nazvati „društvenim osvetnikom. Iako radi za honorar, to je manje u korist ljudi ili konkretnog osjećaja časti, a više da može pratiti prljave poslove kriminalaca“ (Mandić 2015: 166). Pavličić (2008: 17) smatra da pretežito istražitelj bude napadnut od strane ubojice ili sumnjivca te da „jedini način na koji može u tim slučajevima reagirati je – na nasilje nasiljem“. Nasilje u ljudima u tim situacijama ispada kao „rješenje koje je prvo pri ruci, tj. lakše se poseže za njime“, što se zaista očituje u liku Mikea Hammera (Pavličić 2008: 19).

Policija se u kriminalističkim romanima pojavljuje od početka, no u mnogim slučajevima njihova slika je bila sve samo ne pozitivna. Klasični detektivi poput Dupina, Holmesa i Poirota često su imali natjecateljski odnos s policijom te su uživali demonstrirati svoju nadmoć nad njima (Geherin 2020: 163). Ipak, zahvaljujući belgijskom autoru Georgesu Simenonu slika policije doživjela je veliku promjenu. Njegov glavni inspektor Jules Maigret iz kriminalističkog odjela pariške policije postao je jedan od najvažnijih figura u žanru krimića. Maigret se razlikuje od klasičnih detektiva po tome što je iskusan profesionalac koji će se osloniti na pomoć nekoliko kolega policajaca. Kad rješava slučaj, ima potrebu da uđe u misli kriminalca, osjeća potrebu da razumije što oni misle i stavlja se u situaciju da vidi kako da bude korak ispred njih (Geherin 2020: 164).

Nakon Geherinove podjele detektiva, može se još spomenuti Pavličićeva raspodjela junaka (2008: 61) po njihovim glavnim kvalitetama: snaga i pamet. Snaga je nužna da se mogu boriti protiv onih koji žele ometati istragu, a pamet da bi razriješili zagonetku koja je postavljena zločinom. Lako se može uočiti da je natprirodna pamet više prisutna u starijim djelima, odnosno

kod klasičnih detektiva, kao što su Holmes i Poirot, dok se velika snaga javlja u novijim krimićima, kod tipova kao što je Mike Hammer. Likovi vezani uz pamet žele „pokazati svoju superiornost“ ili pokušavaju riješiti zločin kao učenjaci, dok će likovi vezani uz „snagu ići za osjećajima pravедnosti i volje“ (Pavličić 2008: 63). Iako su svi likovi istražitelja hiperbolizirani svojim karakteristikama, zapravo nisu ni natprirodno mudri, ni natprirodno snažni, nego su najprije slični posve običnim ljudima. Čitatelji se mogu pronaći barem malo u njima po nekim odlukama ili razmišljanjima, što posebno vrijedi za istražitelje iz Pavličićevih romana.

3.2. Lik Ive Remetina

Ivo Remetin je glavni lik i uz Vladu Šoštaru glavni istražitelj u Pavličićevim kriminalističkim romanima od 1980. do danas. Kroz romane se nagoviješta koliko ima godina po čemu se vidi njegovo starenje, što nije tipično za svjetske detektive koji ostaju vječitom mladi. Njihove istrage su kratke i nije velik razmak između novih slučajeva, dok „kod hrvatskih istraga prođe neko razdoblje“ pa se time uoči i starenje istražitelja (Pavličić 2008: 37). Remetin je u *Salonu za plakanje* „u drugoj polovici pedesetih“ (Pavličić 2017: 227), a „nadohvat je šezdesete“ u *Štićenju osobi* (Pavličić 2019: 5). Remetina se prati kroz obiteljske probleme, situacije na poslu i u novim detektivskim slučajevima. „Diplomirani je pravnik, zaposlen kao urednik u redakciji Crne kronike jednog zagrebačkog dnevnog lista“ (Sindičić Sabljo 2022: 350). Po prirodi posla Remetin prati aktualne zločine u gradu Zagrebu pa se upravo zbog toga često kao istražitelj uključuje u razrješavanje zločina. U Remetinovoj redakciji su i njegov pomoćnik Lujo Katić, zvan Luka, i novinarski mladi par Nikolina i Marko. Remetin živi jednostavnim obiteljskim životom. Slobodno vrijeme provodi sa svojom suprugom, inače obožavateljicom kriminalističkih romana i odličnom kuharicom. Zajedno pomažu svome sinu i snahi u odgoju njihovog unuka. Tako je Remetin zapravo obična osoba iz susjedstva; nije imućan ni natprirodno inteligentan nego tipična osoba koju svaki čitatelj može prepoznati iz svog životnog kruga.

Dugogodišnji rad u novinarstvu Remetinu se isplatio u nekoliko slučajeva; čestim pisanjem upoznat je s prikladnim odabirom konkretnih riječi i stilskom obradom teksta. U *Crvenom piletu* (Pavličić 2014b: 43) Remetin objasni Šoštaru kada se na vratima Slavka Borčeca pojavila Jagoda, „...prvo što je rekla, bilo je da je Višnju netko... Upravo tako je rekla, samo *netko*, a glagole nije ni upotrijebila“, čime se vidi da obraća pažnju na Jagodin odabir riječi te na koga može ona misliti

da je ubio njenu sestru Višnju. Opet se slična situacija ponovi u romanu *Tajno ime* gdje mu Šoštar predstavi pisma poslana Bakoviću i Leginu. Remetin odmah prepoznaje identičan uvod i zaključak, a glavni dio je bio usmjeren na metaforički opis onog što se odnosi na svakog primatelja. Uz pomoć Šoštarova pomoćnika Hrastinskog oni shvate kako su Baković i Legin radili za UDBA-u i imali kodna imena Cviker/Cviko i Sova/Ćuk, što je razjasnilo fraze „operirao si oči“ i „letovi po mraku“, a objasnilo je i pronađene naočale i figuricu sove na mjestu zločina. Ujedno Remetin uoči da na kraju pisma piše da za svu trojicu treba postojati kazna, što je on naznačio da ih možda čeka potencijalna žrtva (Pavličić 2015: 228-231).

Kada se nađe na mjestu zločina, Remetin najprije detaljno pregleda sve oko sebe. On obraća pozornost na stvari koje policiji mogu izmaknuti jer se oni prvenstveno usmjere na pregled žrtve. Npr. kada se našao u uredu odvjetnika Davora Legina, prvo je pogledao okolo dok nije uočio malenu fotografiju na polici. Na njoj su bila četiri mladića: jedan je pisao na pisaćem stroju, a ostala tri su upirali na njega kažiprstom (Pavličić 2015: 155). Remetinov pronalazak te fotografije kasnije se pokazao važnim za pronalazak ubojice. Na sličan način Remetin je svojim zapažanjem uočio osobu koja se pokušava sakriti. Dok je Šoštar razgovarao s gospođom Zebec, Remetin je gledao okolo po prostoriji kuće i uočio upaljeno svjetlo od kojeg se stvarala sjena i po toku razgovora odmah prepoznao da je majka gospođe Zebec sve prisluškivala. Tako ju je Remetin isprovizirao kako bi im se pridružila, što je Šoštara iznenadilo (Pavličić 2019: 56-57). Njegovo obraćanje pažnje na sitnice pomoglo je i u *Ljekovitom blatu*, kada je u razgovoru s ravnateljicom Krunić uspio upamtiti korisničko ime i zaporku sustava lječilišta dok je tajnica bila okrenuta leđima, što je kasnije poslužilo provjeriti popis gostiju i pronaći mogućeg sumnjivca (Pavličić 2021: 63).

Inače, kad Šoštar ispituje sumnjivce, Remetin pomno sluša. Ipak, imao je priliku da on ispita Alojza Terčeka uz pratnju Katića umjesto Šoštara na njegov nagovor jer je on bio nakrcan brojnim ispitivanjima. Terček nije znao da Remetin i Katić nisu službeni policajci pa se situacija pokazala idealnom. Budući da je ovo bilo njegovo prvo „službeno“ ispitivanje, jedino što mu je palo na pamet kao metode ispitivanja bile su one koje je upoznao kroz Šoštarova ispitivanja. Nanizao je nekoliko pitanja dok se Terček nije odao onime što nije trebao, a kad je osjetio da situacija ide njegovim smjerom, Remetin je samo nastavio: „Remetin je kovao dok je vruće. Prisjećao se kako bi radio Šoštar, pa je tako nastojao raditi i sam“ (Pavličić 2014a: 236). Možda Remetin nije iskusan detektiv poput Šoštara, ali ako se promotre njegovi postupci vidi se da se lako

prilagođava situaciji da bi bili bliži kraju rješavanja slučaja. Tako se morao prilagoditi u romanu *Ljekovito blato*, gdje se vidi kako je u razgovoru s profesoricom Mikačić bio na blažoj strani kako bi dobio informacije o žrtvi (Pavličić 2021: 43-44), dok je s ravnateljicom Krunić bio direktan i stroži jer je ubrzo shvatio njene namjere kroz razgovor (Pavličić 2021: 39). Može se dodatno naglasiti kako se Remetinu neki svjedoci sami jave na razgovor zbog lakše komunikacije s civilnom osobom poput njega nego s policijskim inspektorima. Zapravo, često slučajnost omogućuje pronalazak ključnih činjenica za rješavanje slučaja (Sindičić Sabljo 2022: 351).

U svakom romanu u nekoj od situacija uplete se Remetinova zaboravljivost. Kako se bliži starijoj dobi, ali i zbog brojnih informacija koje procesuirala tijekom istrage i rada u redakciji, često mu se dogodi da mu promakne neka informacija. Često se zapita gdje je navedeno čuo ili direktno upita osobu u razgovoru. U *Salonu za plakanje* gđa Remetin je najavila posjet Fedora Stanišića, što Remetin nije upamtio: „Ovaj je posjet zapravo bio najavljen, a on je zaboravio na to kao na smrt...“ (Pavličić 2017: 9). Ipak, vidi se da je on svjestan svoje zaboravljivosti jer se ljuti na samog sebe i smatra da može biti bolji. Tako mu je Luka jednom pripremio materijale koje je trebao letimice pročitati. Kad ga je Luka na to opet podsjetio, „Remetin se lupio šakom po čelu“ te je sebe u mislima nazvao „budalom“ (Pavličić 2017: 15). Koliko je bio svjestan svoje zaboravljivosti, „toliko je Remetin mrzio kad bi ga tkogod podsjetio kako često zaboravlja stvari, pa neke i posve važne“ (Pavličić 2017: 138). Stoga često sumnja u sebe: „U prvi mah, Remetin je – po običaju – posumnjao u sebe: mora biti da je nešto krivo zapamtio ili zapazio, jer stvari mu sad nikako nisu štimale“ (Pavličić 2019: 32).

Može se reći za Remetina da je tip osobe koja nije navikla na suvremenu tehnologiju (računala, internet, mobiteli...). Možda jednostavno nikad nije htio više znati o tome ili kako dolazi iz generacije koja nije još imala toliko znanja o informacijskoj tehnologiji nije smatrao da će morati nekad imati veze s njom. Prva šansa za vidjeti Remetina pred računalom je kada je pokušavao preko interneta saznati informacije o Višnji Lesjak-Dorotić: „Zaželio je doznati još ponešto, ali od cijele tehnologije nije savladao ništa drugo (...) znao je da postoje drugi načini da se dozna više, ali on o tim načinima nije imao pojma (...) obećavao je sebi da će kod svoje supruge proći tečaj iz interneta čim mu se za to pruži prilika“ (Pavličić 2014b: 68). Ponovno se potvrdi njegova računalna nesposobnost u čitanju e-pošte: „– Možeš li mi otvoriti taj prilog?– obratio se urednik svojoj supruzi. Ona je zavrtjela glavom negodujući što on još ni toliko ne zna o računalima, a onda je učinila što je tražio“ (Pavličić 2014a: 217).

3.3. Lik Vlade Šoštar

Kao što je spominjano, Vlado Šoštar je uz Remetina glavni istražitelj u Pavličićevim kriminalističkim romanima od 1980. do danas. Za razliku od Remetina koji je novinar, Šoštar je policijski inspektor koji radi na Odjelu za krvne delikte zagrebačke policije (Sindičić Sabljo 2022: 351). Osim Remetina, u istragama mu je desna ruka njegov pomoćnik Hrastinski prema kojem je Remetin „gajio očinske osjećaje jer je bio godina poput njegovog sina i sličnog karaktera“ (Pavličić 2017: 79). Šoštar se približava šezdesetima poput Remetina, iako je izgledom mogao biti mlađi: „inspektor je izgledao kao da se nalazi na početku četrdesetih, premda su obojica već mogla rukom dohvatiti šezdesetu“ (Pavličić 2014b: 42). Bio je „visok, svjetlokos, duga koraka i uspravna držanja, mladenačkih kretnji, sa sunčanim naočalama na očima“ te uvijek sređen u „odlično skrojen sako, traperice, svijetla košulja i lagane sportske cipele“ (Pavličić 2017: 177-178). Remetin i Šoštar su kolege iz studentskih dana po čemu su još više povezani osim putem policijskih istraga (Sindičić Sabljo 2022: 351).

Šoštarovo glavno prijevozno sredstvo je njegov poznat crni auto. Šoštar je uvijek vozio brzo da bi stigao na razna mjesta u što kraćem roku, pogotovo ako su bile dobre vijesti o slučaju. Time mu nikad nije bio problem prekršiti pravila kao što su „proći pod crvenim svjetlom“ ili „parkirati automobil na pločnik, gdje se nitko drugi ne bi usudio“ (Pavličić 2017: 233). Remetin smatra da „Šoštar vozi kao luđak, no znao je dobro da Šoštaru ovakva vožnja pomaže da se koncentrira“. Da preživi te hitre vožnje, „Remetin se uhvatio za ručicu iznad vrata“ (Pavličić 2014b: 54). Remetin smatra da je Šoštar s godinama sve više „sklon sentimentalnosti, a da ima i odlično pamćenje, pa se sjeća mnogih pojedinosti“, u odnosu na Remetina koji već podosta zaboravlja (Pavličić 2014b: 209). Također je tip osobe sarkastičnog humora: u trenutku kad je Jagoda konstantno ponavljala kako će se baciti zajedno s djetom s balkona, Šoštar je izjavio da ga puca lajbek te teatralno zapali cigaretu jer se već počeo dosađivati, znajući da su vatrogasci ispred zgrade spremni uloviti oboje (Pavličić 2014b: 240). Ovo je jedan od oslonaca kako je „humor u kriminalističkim romanima potreban jer barem malo smanjuje napetost koja može kasnije postati još veća i čini čitanje ugodnijim“ (Pavličić 2008: 146).

Po Remetinu, „Šoštar upravo bira instrumente poput kirurga prije operacije, da traži taktiku kojom će najbolje obraditi ispitanika“ (Pavličić 2019: 139). On se obraćao ispitanicima na različite načine: „prema jednim držao se strogo, prema drugima blago, prema trećima ležerno, prema

četvrtima s prijetošjom, s nekima je dopuštao sebi i malo humora, a s nekima je bio sasvim mračan“. U *Crvenom piletu* (Pavličić 2014b: 79), išao je metodom bezobraznog i zlog žandara kojom je ispitanika Mirana Dorotića stjerao u kut s osjetom straha. Kada je Miran počeo surađivati, Šoštar je napravio stanku, što je Miranu nagrada prije nego policajac krene na pitanja koja mogu biti bolnija ili više udarna. Time se vidi da Šoštar voli stvoriti dominaciju nad ispitanikom te da nema zabave. U *Krvnoj vezi* se pokazao kako on može uvesti i strah i trepet u ispitanicima: „– Oprostite, htio sam pitati... – zaustio je čim su njih dvojica ušla. Ali, Šoštar je samo podigao ruku i tako ušutkao ispitanika. A ovaj je shvatio kako mu je bolje da slijedi proceduru“ (Pavličić 2014a: 222). Još jedan od primjera Šoštarova ispitivanja vidi se u romanu *Štićena osoba*: istražitelji se sastaju s Larom Čižmek-Kučinić, Zebecovom ljubavnicom. Šoštar ju opominje sljedećim riječima nakon svog predstavljanja: „Znamo mi gdje vi stanujete (...) A Remetin je to prepoznao kao jedan od standardnih trikova: tako se kod ispitanika stvara dojam da policija znađe o njemu mnogo više nego što on može i naslutiti“ (Pavličić 2019: 114). To je samo još jedna Šoštarova metoda kojom upozoriti ispitanike prijetošjom i dobije što više informacija. Šoštar je primjer istražitelja koji može i želi riješiti slučaj raznim metodama. Neke od svojih metoda je morao direktno otkriti Remetinu jer u *Salonu za plakanje* nije službeno krenula istraga od strane policije pa se Remetin morao sam iskušati u ispitivanju svjedoka. Šoštar smatra da „se treba pretvarati da znaš daleko više od ispitanika, praviti pametnu facu te nikad sam otkrivati vlastite zaključke“ (Pavličić 2017: 27-28). U razgovoru sa žrtvinim bliskim osobama bio je indiskretan: „Treat ću imena, adrese, telefonske brojeve, sve – ubaci Šoštar“ (Pavličić 2014a: 19). Mora krenuti sa standardnim pitanjima koja bi mogla pomoći rješavanju ubojstva: „...je li se u posljednje vrijeme događalo nešto neobično? U svakom slučaju, je li bilo nečega iznimnog?“ (Pavličić 2015: 70). Zna i neugodne trenutke preokrenuti u svoju korist da ne gubi vrijeme: „Suze su joj potekle niz lice od ganuća. Postojala je opasnost da se sve to pretvori u plačnu scenu. Ali, Šoštar je imao svoje metode, pa je vratio razgovor na praktične stvari“ (Pavličić 2015: 126).

Inspektor Šoštar je volio najprije slušati svoju glavu. Smatrao je da je njegova intuicija često u pravu i da je ono što bi tvrdio uistinu tako. Na njegovu zadnju riječ se navikao i sam Remetin: „Remetin je mnogo držao do inspektorove intuicije, a i do njegove logike, pa je sad bio uvjeren kako Šoštar ima jake razloge da tvrdi to što tvrdi“ (Pavličić 2014a: 174). Iako se na prvu čini kao osoba koja ne poštuje pravila, bio je policajac koji se ipak držao ili u konkretnim situacijama morao držati temeljnih rutina u istragama, što se znalo odražavati na njegov karakter:

„Stvar se očito vrtjela u krug, a Šoštar nije imao nikakvih novih ideja pa se morao baviti policijskom rutinom. A on u rutinu nije vjerovao, nego se više pouzdavao u intuiciji“ (Pavličić 2014a: 300). Ponekad zna ispasti nemaran za informaciju koja se čini nebitna, dok ga netko ne zaokupi pažnjom da ispadne drugačije:

„– Šefe, ovo su očevici.

– Zapiši što kažu – uzvрати Šoštar nehajno.

– Dapače, tvrde da su i više od toga – ubaci Hrastinski. – Možda su čak došli u sukob s ubojicom. Ili s njegovim suradnikom.

Šoštar se sad okrene onoj dvojici ljudi i napravi ozbiljan i služben izraz lica“ (Pavličić 2014a: 176).

Vjerojatno se navikao da mu dio posla obavi Hrastinski pa nije smatrao da je toliko bitno, no kad sazna ono što ga zanima, odmah se uozbilji i baci na posao. Remetin je još znao spomenuti kako se Šoštar znao koristiti „neortodoksnim metodama. Već se više puta Remetin bio zatekao u prilici da promatra Šoštara kako ulazi – da se ne kaže provaljuje – u nečiji stan u času kad nije mogao čekati na nalog za pretres“ (Pavličić 2017: 262).

3.4. Sličnosti i razlike između Ive Remetina i Vlade Šoštara

Glavna razlika između Remetina i Šoštara njihovi su privatni životi. U romanu se uz policijske istrage prati Remetinov smiren obiteljski život. Gđa Remetin je jedan od redovitih sporednih likova u romanima koja se brine za supruga i uživa u slobodno vrijeme čitati kriminalističke romane (Sindičić Sabljo 2022: 350). Njihov sin živi u blizini Arhitektonskog fakulteta sa svojom suprugom (Pavličić 2019: 279) te se često čuju i posjete jer ostave unuka na čuvanje Remetinima. Remetin tako pokušava balansirati između obiteljskog života i istraga. Koliko god Remetin cijeni svaki trenutak sa svojim bližnjima, Šoštar je znao te situacije prekinuti zbog novosti u istrazi. Primjerice, Šoštar je obavijestio Remetina o dolasku svjedoka u Zagreb i ponudio mu da mu se pridružiti, s time da se na početku poziva ispričao što mu prekida uživanje u krugu obitelji. Zna se to često dogoditi, no Remetin nikad ne propušta priliku otići sa Šoštarom kad je u pitanju napredak istrage (Pavličić 2019: 111) pa tako istraga postane „najvažnija aktivnost“ (Sindičić Sabljo 2022:

354). Remetin je sam za sebe rekao da „živi uredno i takoreći po voznom redu“ (Pavličić 2017: 234). Uvijek se na vrijeme probudio, uredno se obukao i pripremio za novi dan u redakciji. Šoštarov privatni život je kontrast Remetinovom. Remetin je u nekoliko rečenica savršeno opisao Šoštarov svijet: „...kod njega se nikad nije znalo kad jede, kad spava, kad odmara, a kad se prepušta svojem. Jer, sve je to on bio kadar raditi i ujutro i u podne i navečer, te se nije moglo razabrati što je kad na redu“ (Pavličić 2017: 234). Šoštar je jednostavno osoba koja voli biti u pokretu. Kako kaže Remetin: „... Šoštar je tako mrzio boravak u vlastitom domu, koji je doduše, bio samački“ (Pavličić 2021: 119). To se dokazuje kada je Remetin zvao Šoštara u pomoć u rješavanju teške situacije njegovog sina i poslovnog kolege Vinka – Šoštar je osobno išao sudjelovati u istrazi umjesto da je ležao u svom krevetu zbog lumbaga (Pavličić 2021: 150). Također, Šoštarov ljubavni život je više dinamičniji od Remetinovog. Dok se Remetin posvećuje samo jednoj ženi, „Vlado Šoštar je bio veliki ženskar i zanimalo ga je sve što ima veze s lijepim damama“ (Pavličić 2017: 28). „Tri puta se razveo i njeguje prave zavodničke sposobnosti“ (Sindičić Sabljo 2022: 351). U slobodno vrijeme Šoštar se bavi snimanjem starinskim fotoaparatima (Pavličić 2017: 23). Po ovome se očitava kako je Šoštar običan čovjek kao i Remetin jer uz svoj posao, ima hobi koji mu popunjava vrijeme. Tako se zaključuje da su Remetin i Šoštar obični prosječni ljudi jer su karakterno svedeni na svakodnevni gradski život koji se vidi po njihovim iskustvima: život u periferiji (Remetin je prije živio u Zapruđu, a kasnije na Trešnjevci), nesklonost glamuroznim životnim stilovima, uobičajena zanimanja (urednik novina i policijski inspektor) i patrijarhalni odnosi. Oni su bez iznimke „pojedinci koji ne iskaču od većine“ (Molvarec 2011: 40).

Osim privatnog života, istražitelji se razlikuju i po svojim lako uočljivim karakteristikama. Remetin je primjer povučenog intelektualaca koji će najprije pratiti iz pozadine pa se eventualno ubaciti u razgovor ili će prešutjeti određene misli i podijeliti ih kasnije sa Šoštarom. S druge strane, Šoštar je osoba otvorenog i direktnog stava. Nije mu problem reći što mu je u mislima i odlučno se ponaša u određenim situacijama. Time se vidi da njihovi karakteri odlično odgovaraju njihovim zanimanjima. Remetin kao novinar obavlja posao iza zastora. On mora doći do materijala za novine kako bi upotpunio sljedeći broj pa se tako ne mora pokazivati ili isticati u svom radu. Jedino se može istaknuti riječima na papiru da privuče publiku novostima. Šoštar u svom poslu mora biti brz, odlučan i samouvjeren jer tako zahtijevaju istrage. Mora biti ekstrovertan u razgovoru sa

svjedocima i osumnjičenima kako bi dobio željene podatke te se ne smije previše premissljati nego mora odmah djelovati jer u istragama može ponestati vremena za pronalaskom glavnog krivca.

Nakon više vidljivih razlika, spomenut će se i nekoliko onih po kojima se vidi kako Remetin i Šoštar imaju drugačije stavove i sposobnosti u rješavanju slučaja. Jedna od razlika između dvojicom istražitelja pojavljuje se u romanu *Tajno ime*. U par primjera se lako uoči kako Šoštar poznaje zagrebačke ulice. Poput poštara, zna se orijentirati i snaći gdje je određena ulica Urednik je oduševljen Šoštarovim talentom: „Remetin je opet bio u prilici da se divi njegovu poznavanju grada: kao da u glavi ima GPS, Šoštar je uvijek nepogrešivo nalazio i najzabačeniju ulicu, najmanji odvojak, najnepoznatiji prečac“ (Pavličić 2015: 125). Remetin se u odnosu na Šoštara ne snalazi po zagrebačkim ulicama i naseljima: „Nije mogao točno procijeniti koliko će morati hodati: nalazio se na Medveščaku, a posla je imao na Novoj Vesi, a nije znao treba li da se malo vrati ili treba da krene naprijed, niti kojom poprečnom ulicom mora krenuti uzbrdo“ (Pavličić 2015: 206). Molvarec (2011: 35) napominje kako „hrvatski pisci kriminalističkih romana vole smjestiti mjesto radnje romana u grad jer se u njemu najbolje očitava svakodnevice. Tako grad dobiva denotativnu ulogu jer stvara vezu s društvenom realnošću u okviru orijentacije ili popunjava svoju ulogu u cjelokupnoj izgradnji kriminalističkog romana. Iz prethodnih primjera uočava se kako Pavličić stvara gradsku svakodnevnu atmosferu zagrebačkih naselja kroz oči glavnih likova za bolji doživljaj mjesta“.

Još jedna razlika je koncentracija na dva slučaja iz istoimenog romana: prva je žrtva Patrik Tomičić, a zatim profesor Vjekoslav Baković upleten u političke vode. Remetin počinje vidjeti kako se ne može skoncentrirati na dva suprotne slučaja, pogotovo jer se počelo činiti da žrtve nemaju zajedničke poveznice, u odnosu na Vladu Šoštara koji s time nema problema: „Vlado može razmišljati paralelno o dvije stvari, on je za to treniran, zapravo, uvijek tako i radi“ (Pavličić 2015: 133). I dok Remetin nije sposoban „razmišljati na dva kolosijeka“ (Pavličić 2015: 133), Šoštar je nije problem pratiti dvije istrage. „Kad god sam s njim bio u nekoj istrazi, on je u isto vrijeme vodio još barem jednu, ako ne i dvije ili tri. Ali, sa mnom je uvijek razgovarao samo o jednoj...“ (Pavličić 2015: 133). Iz ovog citata se vidi da Remetin spoznaje svoje mane. Šoštar je u međuvremenu pokušavao olakšati Remetinu istragu ubojstva tako što se s njim usredotočio na jednu stvar, dok je on paralelno balansirao više toga. U ovom slučaju, policijski inspektor ipak pokazuje veću sposobnost u svome poslu u odnosu na Remetina. Time se još dokazuje kako

Remetin nije pravi inspektor pa on mora drugim vještinama sudjelovati u istrazi, a Šoštaru prepušta njegove prednosti da se ističu.

Uz spomenute razlike, moguće je rekonstruirati i nekoliko sličnosti između Remetina i Šoštara. Jedna od prvih je nestrpljivost u iščekivanju novosti od svojih pomoćnika. Remetinov suradnik Luka Katić nije iz prve htio otkriti svoje izvore za Medvidovićevu prošlost jer on općenito mora pripremiti dramatičan uvod prije nego otkrije važne informacije, što je *ostatak* njegova prijašnjeg glumačkog posla (Pavličić 2017: 10). Remetin je na njegovu digresiju ovako reagirao: „Ako te ja dohvatim, odat ćeš ti, jesi li me čuo!“ (Pavličić 2014a: 90). Isto tako je reagirao Šoštar na Hrastinskijevo zaključivanje o pronađenoj sovi vezana za slučaj jer je odmah htio da se prijeđe na bitno: „Mali, nemoj mi govoriti u rebusima – naroguši se Šoštar – Ako imaš nešto, pucaj, nije sad prilika za neke delikatnosti“ (Pavličić 2015: 151). Kada je riječ o bitnim informacijama, njima je draže da se kaže odmah, nego da se gubi vrijeme nekakvim grandioznim najavama. Iako su nestrpljivi, oboje skriveno cijene svoje pomoćnike. Šoštar potajno hvali svog pomoćnika u svakom pogledu, npr. navodi da je „Hrastinski dobar dečko, a takve pohvale su kod njega bile rijetke“ (Pavličić 2017: 236). Remetin isto nije često riječima hvalio Luku, no sam sebi je govorio kako morao paziti da ne bude grub prema njemu jer je ipak znao raditi svoj posao i bio je sjajna osoba.

Ono što povezuje Remetina i Šoštara je i ljubav prema pivu. Kad se prikupi dovoljno indicija i tragova iz raznih razgovora, njih dvojica redovito sjednu u kafić i uz pivo pokušaju rekapitulirati sve što su doznali. Uglavnom pokušavaju stvoriti profil počinitelja – tko bi on mogao biti od ljudi koji imaju poveznice sa žrtvom te smišljaju teorije da pronađu razlog zašto ubojica čini svoja djela te koji bi mogao biti idući postupak. Stvaranju profila pomažu oprezno pregledana mjesta zločina jer prebivališta likova govore o žrtvinom imovinskom i društvenom statusu. Na kraju razgovora, Remetin i Šoštar podjednako pridonose zaključavanju uz jednak broj informacija i konkretnih zaključaka (Sindičić Sabljo 2022: 351-352).

Uz pivo oba istražitelja vole i cigarete. U nekim dijelovima romana Remetin i Šoštar ili sami ili zajedno puše cigarete kao nekakvo ispuštanje stresa u napetim trenucima: „Cigare su bile tanke i duge i bile su savršene, a Šoštar nije nikada htio reći odakle ih nabavlja. Osim toga postojala je i neka njihova politika u vezi s nuđenjem tih cigara, jer nije ih nudio uvijek, nego samo ponekad, a Remetin nikako nije uspijevaao ući u trag sustavu po kojem žbir to radi“ (Pavličić 2015: 33).

3.5. Usporedba Ive Remetina i Vlade Šoštara s tipovima književnih istražitelja

Nakon portretiranja Pavličićevih istražitelja, slijedi njihova usporedba s tipovima književnih detektiva navedenih u početnom dijelu središnjeg poglavlja rada. Tako Remetinovo razmišljanje podsjeća na Poirota, jer kako spominje Geherin (2020: 160), u glavi traži rješenje slagalice kako bi došao do zaključka. Kada se nakupi mnogo informacija „Remetin na brzinu nastoji složiti kockice u glavi“ (Pavličić 2021: 97) te niže pitanja „da sam sebe uvjeri kako mu je logika dobra i kako njegove slutnje imaju smisla“ (Pavličić 2021: 153). Remetin često zna kada istrazi dolazi kraj i da je pitanje vremena kada će se sve složiti: „Imao je već i jučer dojam da se sve mora ubrzo završiti (da će začuti kako je kamenčić pljusnuo u vodu), ali da na to još mora čekati i biti strpljiv. A pri tome, bio je svjestan da je upravo on bacio kamenčić, to jest da je pokrenuo događaje, premda mu nije bilo posve jasno kako je to učinio“ (Pavličić 2019: 209-210). Tako Remetin obavlja svoju ulogu u zaključavanju istrage. U romanu *Štićena osoba* se vidi primjer kad se Remetin vraća kući i dolazi do spoznaje koju nije mogao prije riješiti: „Toga časa dogodilo se nešto što bi se možda moglo nazvati trećom slučajnošću, ali je prije bio nekakav bljesak nadahnuća, ili možda pad u trenutačno ludilo“ (Pavličić 2019: 202). Budući da se Remetin ne mora držati protokola jer nije policajac, njegovo „amatersko razmišljanje“ (Pavličić 2021: 134) odlično pomaže istrazi jer može gledati situacije i sumnjive iz drugog kuta nego policija. To su vjerojatni razlozi zbog kojih je dobio nadimak „hrvatski Poirot“ ili „domaći Poirot“, koje se može vidjeti na koricama romana i u nizu novinskih prikaza i kritika Pavličićevih romana (Sindičić Sabljo 2022: 348). Remetina se još po tome može lako svrstati u Pavličićevu kategoriju junaka po kvalitete pameti koju dijeli s Poirotom. On je doduše posve običan čovjek jer nije natprirodan po nečemu konkretnom, ali pamet mu je jedna od dominantnijih kvaliteta koja doprinosi rješavanju slučajeva. Remetin uopće ne ističe ili hvali svoju pamet poput Holmesa i Poirota da se pokaže drugima; on zapravo samo želi uspješno riješiti istragu sa Šoštarom. Osim sličnog načina razmišljanja, Remetin i Poirot imaju različiti pristup kao osobe. Poirot nema privatni život, karakterno se ne mijenja i ne stari te u istragama pokazuje malo interesa za zločine (Sindičić Sabljo 2022: 355). Remetin suprotno tome „istinski suosjeća sa žrtvama i članovima obitelji te je njegova svakodnevnica jedna od glavnih sastavnica njegovog karaktera. Sastoji se od njegove svjesnosti o starenju i posvećenosti obiteljskom životu“ (Sindičić Sabljo 2022: 355-356). Koliko god se često voli uspoređivati Remetina s Poirotom, ipak nadimak „hrvatski Poirot“ nije pogođen jer su ta dva književna

detektiva posve različitih karaktera te bi se Remetina moglo promatrati kao individualnog hrvatskog detektiva-amatera.

Na stvaranje Pavličićeva Remetina dijelom je utjecao još jedan književni detektiv. Riječ je o detektivu Pištora koji se pojavljuje u priči *Ukradeni spis 139/VII. ODJ.C.* Karela Čapeka. Pištora ima crvenu kosu i nosi halbcilindar. Priča govori o ukradenom spisu koji je pukovnik sakrio u limenku za makarone. Pištora lakim zaključivanjem shvati da je to učinio Andrlík jer je on jedini volio krasti makarone i nije bio u tom trenutku u zatvoru. Prema vlastitom priznanju (Pavličić 2012), ta je priča osvojila Pavličića jer nije klasična kriminalistička priča; slučaj je poprilično ubrzo riješen i detektiv Pištora nije tipični detektiv, poput Holmesa, Poirota ili Dupina, a o Hammeru da i ne govorimo. Poanta priče vrti se oko načina razrješavanja zagonetke, a ne oko zločina, počinitelja ili istražitelja. Stoga slijedi da je Gospodin Pištora sasvim običan čovjek koji se ne ističe po nekoj iznimnoj vještini. Slučaj rješava spoznajom svakodnevnog života; ne mora previše mudrovati da otkrije krivca nego očitim načinom shvati što se dogodilo. Pavličić (2012) iznosi svoje mišljenje kako detektivi kao Poirot ili Spade ne bi nikada pronašli krivca jer ne razmišljaju onako kako Pištora misli. Remetin je odraz Pištora po toj svakodnevnoj logici. U romanima se često pronade u različitim okolnostima sasvim neočekivano. Ponekad naleti na osobu s kojom su baš on i Šoštar trebali razgovarati ili dođe do informacije koja savršeno pokrene daljnji tijek istrage. Remetin je poput Pištora običan čovjek. Molvarec (2012) spominje kako je Remetin tip detektiva kojeg se može zamisliti kao „bližnju osobe iz našeg privatnog života po svojem stupnju ljudskosti i običnosti“. Ovim tvrdnjama dokazuje se kako je Remetin pravi primjer detektiva-amatera u hrvatskoj kriminalističkoj književnosti. On će prije zamijetiti nešto jednostavno i tako zaključiti jer gleda sa strane, tj. iz stajališta svakodnevnog čovjeka. Šoštar je također prosječan čovjek, no u konstantnom radu kao policajac držat će se nekih metoda pa će drugačije gledati na neke zagonetke u slučaju (Pavličić 2012). Detektiv-amater stvara ritam u istrazi nužan za društveno funkcioniranje, što kasnije dokazuje svoju „prisutnost tzv. običnih ljudi logičnom i potrebnom“ (Molvarec 2012).

Šoštarov profil s druge strane bliži je spominjanom fikcionalnom policijskom detektivu Julesu Maigretu. U odnosu na klasične detektive poput Dupina ili Poirota koji vole djelovati samostalno, Šoštaru nije problem imati pomoć poput Maigreta. Pomoćnik Hrastinski glavni mu je suradnik unutar policije, a izvan policije to je Remetin. Hrastinski pridonosi prikupljanju potrebnih informacija i nadziranju osumnjičenika, dok Remetin pripomaže osobnim znanjem i dobrim

poznavanjem ljudske prirode (Sindičić Sabljo 2022: 349). Maigret i Šoštar su detektivi jednostavnog karaktera te se u istragama vole oslanjati na svoj instinkt (Sindičić Sabljo 2022: 355). Kako je spomenuo Geherin (2020: 164) za Maigreta, tako i Šoštar kad pokušava riješiti istragu bitno mu je da pokuša pronaći sve poveznice iz žrtvinih prošlosti, povezati ih s ubojicom te tako ući u njegove misli kako mu bio bliži. Takve njegove tehnike razmišljanja i zaključivanja lako se mogu pronaći u svakom Pavličićevu kriminalističkom romanu. Najčešće se to dogodi u razgovoru s Remetinom kada sjednu u lokalni kafić i porazgovaraju o dosadašnjem napretku istrage uz dobru čašu piva.

Pojedine Šoštarove karakterne osobine mogu se uočiti i kod spominjanog privatnog fikcionalnog istražitelja Mikea Hammera. Poslovi su im slične naravi, ali Šoštar radi za policiju i ne djeluje u potpunosti sam, dok Hammer ne prihvaća pomoć. Zajedno ih spaja želja za pravdom i ženskarenje. Oboje su željni pronalaska kriminalaca jer ne žele dopustiti da prođu nekažnjeno, što bi u njima probudilo agresivnost i ljutnja. S tim da se kod Hammera više ističu brutalnost i borbenost. Šoštar u mnogim situacijama zna ispasti drzak i grub prema ljudima, no ne iskazuje toliku frustraciju kako bi došao do pravde. Dakako, želi i on strpati krivce u zatvor, ali neće nekoga, primjerice, udariti šakom kako bi to učinio Hammer. Njega zaustavlja policijski protokol pa se zbog toga mora kontrolirati. Vide se takvi trenutci u romanu gdje bi Šoštar djelovao mimo pravila, što zapravo više pokazuje karakter nestrpljivosti i tvrdoglavosti nego agresivnosti i borbenosti. Tu se isprepliće dodatna Pavličićeva podjela junaka po kvaliteti snage, u koju bi se Šoštar i Hammer mogli svrstati. Hammer je uistinu dobar primjer za ovu kategoriju, međutim Šoštar je negdje na prijelazu. Šoštar nije sam po sebi agresivan, već se u Pavličićev opis takvog junaka uklapa prije svega po osjećaju za pravdu. Za kraj se može naglasiti kako se u Hammeru vidi primjer privatnog detektiva američke škole kriminalističkih romana po njegovoj individualnosti i grubosti, dok je Šoštar primjer hrvatskog istražitelja po svojem stilu istrage: suradnji s Hrastinskim i Remetinom i otkrivanju tragova neformalnim kanalima, a i po individualnosti u svom slobodnom vremenu (Molvarec 2012).

4. Likovi zločinaca u analiziranim romanima Pavla Pavličića

U svojim esejima o krimićima Pavličić (2008) iznosi mišljenje da je za „dobar krimić najvažniji dobar ubojica, zato što od njega sve počinje. Dobar ubojica zapravo omogućuje detektivu da pokaže svoje najbolje kvalitete, čime se isplati njegov trud oko istrage“ (2008: 55). Ubojicu dobrim ubojicom i to da se čitatelji mogu identificirati s njime, kao što se mogu identificirati s istražiteljem (Pavličić 2008: 57). Doduše, nije to identifikacija u smislu da smo isti i da želimo učiniti identične postupke poput ubojice, već razumijevanje njegovih razloga. Ako su ubojičini razlozi slični barem malo našim vlastitim razumijevanjima, identifikacija je uspješna i priča ima smisla. Za identitet ubojice su bitni *tko* i *zašto* – identitet i razlozi. Ta dva aspekta čine dobrog ubojicu, a naziv za takav primjer krimića s takvim ubojicom je *whodunit* (Pavličić 2008: 59-60). Pavličićevi romani pravi su primjeri *whodunit* krimića jer se do kraja romana ne zna tko je krivac i što su njegovi razlozi. Kad se otkriju ubojičini razlozi, čitatelji pokušavaju shvatiti i suosjećati s njima. Često „ubojica ispadne posve običan i razumljiv tip te su čitateljima njegovi razlozi bliski i jasni“ (Pavličić 2008: 67). Još se može napomenuti, nadovezujući se na poglavlje o likovima istražitelja, kako su istražitelji i ubojice međusobno komplementarni. Istražiteljeva situacija je vrlo slična ubojičinoj; istražitelj mora imati slične ciljeve i motive, „samo u obrnutom predznaku od ubojice“ (Pavličić 2008: 76).

Pavličić zločince klasificira u tri kategorije. Prvi tip ubojice je racionalni. Njega motivira materijalna korist. Svoje ubojstvo će isplanirati hladno i razmišljat će objektivno. Ovakvi tipove ubojica javljaju se „pretežno u engleskim romanima, poput onih nećaka što truju bogate tetke, ili u američkim romanima, poput plaćenih ubojica i gangstera“. Istražitelj može pobijediti samo ako je hladniji i logičniji od ubojice, a čitatelji ga ne podnose zbog izostanka emocija. Drugi tip zločinaca je emocionalni. Ubijanje ga motivira zbog „udovoljavanja nekoj strasti. Ta strast pretežno je ljubomora, zavist, osveta, ali i strast za pravdom“. U ovu kategoriju pripadaju iznevjereni muževi, ogorčeni očevi i majke, zaboravljeni prijatelji, opsesivno zaljubljeni ljudi itd. Detektiv ih može uloviti ako se uživi u njihove emocije, a čitateljima postaju strani zbog monomanije (Pavličić 2008: 56). Treća kategorija kombinira prve dvije kategorije ubojica. „Oni su u principu luđaci“. Motivira ih nekakva korist koja se isprepliće sa snažnim emocijama. Njihove misli teško je razumjeti pa ih pretežito u romanima prikazuju iz njegove perspektive (Pavličić

2008: 57). Ove kategorije i ostale tvrdnje će pomoći u analizi zločinaca iz odabranih Pavličićevih romana.

U romanu *Krvna veza* zločinac je Snježana Beran (djevojački Ivandić). Njeno pojavljivanje tijekom romana izgleda sporedno, no kasnije ispada iznimno važna. Predstavljena je kao tajnica streljačkog kluba iz kojeg je ukradena puška. Tek pri kraju romana detaljnije se otkriva njen život i motiv ubojstva. U mladosti se bavila biatlonom i bila je olimpijska osvajačica, no nakon što su njen brat Dražen i ona ostali bez roditelja, morala se povući iz sporta. Bila je spremna učiniti sve za svog brata da ga zaštiti. Osobni motiv ubijanja objašnjava njene žrtve: kamatar Kokot i šef bande Teo Dujmović. Bez bratovog znanja, spasila ga je od zadužnice prema Teu tako što je ubila Kokota, Teova najvećeg suparnika. Ipak, Teo nije bio zadovoljan dogovorom i Snježana se odlučuje osvetiti. Objе žrtve je upucala puškama precizno posred čela. Osim dobrog strijeljanja, u romanu se vidi Snježanino dobro prikrivanje: u razgovorima na nasipu s Teom nosila je trenirku i crvenu periku u punđi kako ju ne bi prepoznao. Ujedno, u razgovorima s Remetinom, Šoštarom i Lukom bila je ljubaznog i veselog karaktera te je prikrivala svoje tragove. Kad se saznalo za ukradenu pušku iz kluba, govorila je netko vjerojatno imao ključeve kluba, a zapravo im je ona imala pristup jer je tamo bila zaposlena. Također, trebalo je raskrinkati njezin pravi identitet jer je nakon razvoda zadržala muževo prezime, a djevojačko ju je otkrilo zbog brata. Koliko god je Snježana spretna u streljaštvu i skrivanju tragova, osobna motivacija ju je zapravo izgrizla i dala put istražiteljima da je pronađu. Njen karakter je još više izašao na vidjelo kada je pri kraju romana pokušala upucati Remetina.

U romanu *Crveno pile* ponovno se javlja zločinka. Jagoda Lesjak (35 g.) počinila je tri ubojstva na različite načine kako bi dobila skrbništvo nad svojom nećakinjom Mirtom. Nije bila udata pa je Mirtu smatrala vlastitom kćerkom, što se vidi po nadimcima „pile mamino“ i „pile crveno“. Sve žrtve bile su joj bližnji rod: sestra Višnja, Višnjin muž Miran i Miranova majka Greta. Višnjino ubojstvo nije bilo planirano, što pokazuje da je učinjeno iz ljutnje, a ostala dva su bila postepeno osmišljena. Nakon Višnjine i Miranove svade, iskoristila je priliku ugušiti sestru jastukom dok je spavala u svojoj sobi. Smrt se utvrdila kasnije kad se pronašlo perje u Višnjinom dušniku. Zatim je Mirana ubila znajući njegove navike: u njegov tetrapak ubacila je otrov koji je on ispio i odmah se srušio. On je bio sljedeći na listi jer je smatrala da je nepravедno što je živ. Zadnja žrtva bila je Greta koju je mrzila i jedina koja joj je stajala na putu do skrbništva nad Mirtom. Udarila ju je dvaput čekićem po glavi dok je bila u kadi. Osobna motivacija gurala je

Jagodu da izvrši spomenuta ubojstva. Smatrala je da roditelji nisu davali dovoljno pažnje djetetu, a i nije voljela Gretu, pa joj je ovo bila savršena prilika. Može se reći da Jagodu krasi i lukavost; na svakom mjestu zločina ponašala se kao da se tamo našla slučajno, digla bi paniku i stvorila dojam da ona nije sumnjivac. Također, u razgovorima s Remetinom uspjela je usmjeriti istragu u smjeru da Miran ispadne krivac, što je navelo policiju da se zapravo radi o političkoj razini ubojstva, a ne osobnoj. Na kraju romana njena smirenost nestaje jer je bila spremna s djetetom skočiti s balkona.

U romanu *Tajno ime* događaju se ubojstva različitih počinitelja. Na početku romana stavlja se fokus na smrt Patrika Tomičića, prosječnog gimnazijalca, kojeg je istuklo nekoliko vršnjaka, što je rezultiralo smrću. Jedan od napadača bio je Stjepan Horvat. Na prvu njegova smrt izgleda kao izoliran slučaj, no na kraju se poveže s ostalim ubojstvima. Pretpostavlja se da su ga samo napali neki vršnjaci jer su bili ljubomorni na njegovu djevojku ili nešto drugo. Adam Franjić teško podnosi smrt unuka Patrika i pomišlja kako nije ubijen slučajno te da je to učinjeno jer su Franjiću pod petama. Franjić kreće ubijati stare kolege kako bi se osvetio za unukovu smrt. U početku se otkriva kako se Franjić i Remetin znaju zbog Crne Kronike. Tamo je Franjić radio kao lektor i novinar, a sada je u mirovini i piše knjige. Dok je radio za *Studentski list*, surađivao je Vjekoslavom Bakovićem, Davorom Leginom i Andrijom Duićem. Prve dvije osobe je ubio, a treću je planirao jer je mislio da su oni poslali ljude na Patrika te se htio osvetiti za unuka i duge godine omalovažavanja od njihove strane. Franjić je ugušio Bakovića i Legina dovoljno jakim predmetom (pretpostavljalo se užetom i žicama) jer su im na vratu ostali široki crveni tragovi. Uz grubu smrt, Franjić je ostavio u njihovim džepovima predmete koji su ih predstavljali u danima UDBA-e: u Bakovićevu džepu bile su naočale, što je predstavljalo njegov nadimak Cviker/Cviko, a u Leginovu džepu bila je figurica sove, za nadimak Sova/Ćuk. Također, prije smrti obje žrtve dobile su pismo sličnog sadržaja, u kojem im se sugeriralo da se predaju i priznaju svoje grijeha jer ih čeka kazna ako to ne učine. Istražitelji su na vrijeme zaustavili Franjića prije nego je pokušao ubiti Duića. Sve postane jasnije kada istražitelji pronađu sliku u uredu odvjetnika Legina na kojoj ismijavaju Franjića te na metaforičan način on opisuje u svojoj knjizi *Štroker*. Franjić je primjer ubojice koji ubija zbog emocija te mu nije problem nekoga ucijeniti na najosjetljiviji dio nečije duše kako bi dobio vlastiti užitak.

Roman *Salon za plakanje* daje savršeno otkrivanje zločinca čitateljima. Najprije se predstavlja Zrinka Vrbanac kao prva žrtva otmičara žena po kvartovima. Zrinka je poznata glumica

koja se na usponu povlači zbog navodne ljubavi i odlazi u samostan u Italiju. Kasnije radi kod uzgajivača naranči pa se vraća u Hrvatsku zbog sestre Ete i njenog raka. Zrinka iznenadno nestaje nakon večernje šetnje i alarmira se njeno kazalište i Remetina. Zrinkino nestajanje ispada lažnim i služi kao pozadina za njene prave namjere, a to su bile oteti Natašu Pravdić i Stelu Repuš jer su one otele njenog Vjeka Sertića. Zrinka je obradila nekoliko „neuspješnih“ otmica da stvori dojam serijskog otmičara u naselju. Nosila je crnu skijašku masku, crnu robu i muški parfem da stvori dojam muškog otmičara. Uspjela je i pokazati svoj talent glume i presvlačenja tako što se oblačila u Etinu robu te je glumila kako ima lumbago. Tako je uvjerala kazališne kolege i istražitelje da je ona zapravo Eta, dok je prava Eta preminula od raka. Zrinkine otmičarske ideje rodile su se kada je upoznala Vjeka tijekom starih dana amaterskog kazališta Klokan i u njega se zaljubila. Međutim, Vjeko je upoznao Natašu i zajedno su imali dijete. Zatim se oženio Stelom Repuš. Vjeku su se sviđale crvenokose žene i sve tri bile su istog tipa. Taj se trag pojavljivao tijekom istrage što je nekoliko puta zbunjivalo istražitelje. Zrinka je odlučila oteti Natašu i Stelu da izvrši pravdu jer je vjerovala da su one „ubile“ Vjeka kad su joj ga „otimale“. Pretpostavlja se kako je ovaj plan Zrinka dugo pripremala, što je dokaz kako su te situacije njoj ostavile utisak iz kojeg je proizašla loša osveta za vlastitim ugođajem.

U romanu *Štićena osoba* pojavljuje se tandem ubojica – Mato Majić i Drago Valčić počinili su ubojstva kako bi pomogli Ljubi Majiću. Mato je Ljubin otac, a Drago ujak. Ubojstvima Ljubinih konkurenata željeli su osigurati mu bolje pozicije. Tražili su pravdu za njega bez njegovog znanja. Doznaje se u romanu kako je Ljubo imao težak oblik dijabetesa zbog čega nije smio sam ići na velika putovanja. Mato i Drago pomagali su mu cijelo vrijeme. Mato je ostao bez supruge zbog šećerne bolesti, a ujedno je i sam dobio težak oblik karcinoma na mozgu. Drago se nikad nije ženio, no cijeli život je patio za ljubavi koja se odselila u Novi Zeland. Napokon dozna kako je njegova ljubav postala udovica i želi ju pronaći da napokon budu zajedno. Nakon ubojstva su planirali kako bi Ljubo napokon imao savršen život, a oni njemu ionako više ne bi bili više potrebni zbog vlastitih situacija. Tako Ljubo na prvu ispada kao jedan od sumnjivaca jer je bio upoznat sa svakom žrtvom. Prva žrtva tandema je Alen Zebec, direktor firme računalnih igrica Palunko. Sabotirali su mu kočnice na automobilu, kao i zabunom Remetinu zbog sličnosti vozila,. U toj firmi je Ljubo bio zamjenik, no ni poslije Alenove smrti nije dobio najvišu poziciju. Druga žrtva bio je Trpimir Bulić, šef badminton-skvoš kluba Artemida, u kojoj je Ljubo također bio potpredsjednik. Trpimir se otrovao plinom iz bojlera, koji su namjerno oštetili Mate i Draga, nakon

treninga u klubu. Treća žrtva bio je Vedran Petrušić, inženjer elektrotehnike. Njega su krivili jer je Ljubi preoteo curu Ana-Mariju Šolić. Zajedno su ga gurnuli pod tramvaj i tijelo mu je završilo u živici te su pobjegli biciklom, obučeni u crno. Zadnja spašena žrtva je Igor Tominac, vlasnik kluba Samson, koji je kupovao dionice firme Palunko i kluba Artemida. Imao je moćan status u gradu jer je izvlačio sina iz svakakvih problema te je kontrolirao spomenute firme. Ostavili su njega za kraj jer su ga gledali kao najviše zlo koje sabotira Ljubu. Ovo je još jedan primjer ubojstva koji je potaknuo Matu i Dragu da ih počine za ugođaj svojeg sina/nećaka Ljube. Pomno su planirali svako ubojstvo i smatrali da čine najbolje.

Ljekovito blato sadrži jedan od boljih preokreta u serijalu o Remetinu. Ubojstva u romanu doimaju se kao samoubojstva te istražitelji teško dolaze do ikakvih poveznica. Prva žrtva je profesor Vidušić, pronađen u topličkom bazenu pun modrica. Predavao je tjelesni odgoj te je trenirao djecu plivanje u Osijeku. Ispada čudno da ga je netko ubio jer je bio voljen u svome kraju te je bio izvrstan plivač pa je čudno ako se utopio. Druga žrtva je Milan Požežanac, ravnatelj srednjoškolskog centra koji ispada da je pao s ruba terase u toplicama. Također je bio mio među ljudima u svojoj okolini. Treća žrtva je Goranka Lah, poznata kao Lasica, profesorica matematike u Virovitici. Pronađena je obješena u šumi blizu toplica te s natpisom NEMA VIŠE u džepu. Dobrim istraživanjem saznaje se kako su glavni krivci Nada Berković, atletičarka, Nino Omrčen, dizač utega, i Karlo Skender, šahist. Na kraju samouvjereno priznaju svoje zločine te da su to učinili zbog onog što su oni vidjeli kao pravdu; htjeli su kazniti žrtve na isti način kako su profesori „ubili“ njihove bližnje. Također, svi su sudjelovali u ubojstvima podjednako. Vidušića su utopili jer se Dinko, Karlov brat, također utopio zbog Vidušićeva pritiska na treninzima plivanja. Požežanca su zajedno gurnuli s vrha terase jer je Davor, Ninov brat, doživio istu sudbinu na ekskurziji u Pragu pod nadzorom Požežanca. Goranku su objesili jer je Nadina nećakinja počinila isto nakon Gorankine strogoće i jedinice iz matematike. To se dodatno nadovezuje kako je Nada u tridesetima, poput Remetinova sina, i odustala je od karijere bacanja kladiva zbog obiteljske tragedije. Njihovo priznanje u romanu je šokantno, no čitateljima se pruža još jedno iznenađenje. Organizator cijele akcije je bio recepcionar Igor. Dugo je planirao da se žrtve i ubojice okupe u toplicama, a namjera je bila da se izvrši pravda. Isto je trenirao plivanje kod prof. Vidušića te nije htio da Vidušić prođe nekažnjen. Pratio je slične događaje u novinama i tako odabrao svoje potencijalne ubojice. Nadi je u sobi ostavio anonimno pismo da postoje drugi poput nje, što je Nadu potaknulo da izvrši što joj je predloženo. Igor je jedan od primjera nenormalnog, ali

inteligentnog kreativca, koji je svoj plan morao do kraja izvršiti kako bi dobio zadovoljštinu. Tako je našao i potencijalne počinitelje za njegove prijedloge koji su čak na sličnoj razini spremnosti poput njega.

Zločinci u ciklusima analiziranih romana o Remetinu zapravo su ljudi iz svakodnevnog života; osobe koje se čitateljima mogu na prvu učiniti kao drage i ugodne za razgovor. U hrvatskim romanima ubojice su pretežito iz srednje klase, kao i žrtve, iako se ponekad pojavljuju i žrtve iz visoke klase, poput poduzetnika, dioničara itd. Od spomenute tri kategorije ubojica koje navodi Pavličić, analizirani zločinci odgovaraju drugoj kategoriji. Vuku ih emocije, većinom duboko utisnute u njih. U analiziranim romanima nalazimo ubojice čiji su činovi bili pod utjecajem ljubomore, zavisti, želje za pravdom i osiguravanjem druge osobe. Potencijalno se recepcionar Igor može svrstati u treći tip zločinca. Htio je izvršiti pravdu za profesora Vidušića kako bi olakšao budućim generacijama, no sve je to opet činio hladnokrvno za svoju korist. Kako je spomenuo Pavličić (2008: 57), ispada kao nekakva vrsta luđaka kojeg je teško razumjeti. Još se može nadodati kako su zločini dosada najčešće bili planirani zbog nekakve dugo željene osвете pa su i vrste zločina bile teže kategorije. Samo neki od spomenutih primjera su otimanja u *Salonu za plakanje*, ubijanja puškom u *Krvnoj vezi* i gušenja u *Tajnom imenu*. Pavličić potvrđuje svoju tezu da je za dobar krimić potreban dobar ubojica jer stvarno sve od njega kreće. Iz njega proizlazi radnja, likovi i situacije koje stvaraju dobru priču. Također, čitatelj se može s ubojicom identificirati tako što razumije razlog za čin ubojstva. Pavličić smatra da se ponekad nađemo u teškim situacijama, no sve ovisi koji će se put svatko odabrati. Time što se čitatelj identificira s ubojicom, ne znači da želi počinuti ubojstvo, „jednostavno kao čovjek razumije njegove probleme“ (2008: 59).

5. Zaključak

U radu je ostvarena analiza likova istražitelja (Ive Remetina i Vlade Šošlara) te likova zločinaca u odabranim kriminalističkim romanima Pavla Pavličića, objavljenima između 2014. i 2021. Fokus je bio na istražiteljevim osobinama i načinima provođenja istraga s jedne strane, te na vrstama ubojica te njihovih motiva i metoda s druge strane.

Što se tiče istražitelja, Ivu Remetina karakterizira dobro obraćanje pažnje na detalje i želja za pravdom, ali i postepena zaboravljivost te nepoznavanje moderne tehnologije. Vladu Šošlara obilježavaju mudre i odriješite metode ispitivanja osumnjičenih, odlučnost i hrabrost u istragama te oslanjanje na vlastitu intuiciju. Nadalje, analizirale su se njihove međusobne razlike i sličnosti. Očita razlika je to što je Remetin novinar i vodi mirni obiteljski život, dok je Šošlar policijski detektiv koji nikad nije kod kuće i vodi buran ljubavni život. Može se zaključiti kako Šošlar ima prednost u istragama jer se time profesionalno bavi godinama u odnosu na Remetina koji je zapravo amaterski istražitelj. Šošlar također bolje poznaje zagrebačke ulice kojima uglavnom operiraju i stiže pratiti više slučaja odjednom. Ipak, Remetin i Šošlar se odlično spajaju zbog zajedničke analize svakog slučaja, nestrpljivosti, želje za pravdom te ljubavi prema pivu i cigaretama.

Što se tiče usporedbe s poznatim detektivima iz svjetske književnosti, Remetin je sličniji Herculeu Poirotu Agathe Christie po stilu razmišljanja i načinu dolaska do zaključka, a najbolje se odražava u detektivu Pištori Karela Čapeka jer oboje u istraživanju pokazuju jednostavnost zaključivanja. S druge strane, Šošlarov profil najbolje odgovara policijskom detektivu Julesu Maigretu Georgesu Simenona. Šošlar koristi pomoć unutar policije te zanimljivim putem pokušava izgraditi profil ubojice. Mogu se u njemu također pronaći karakteristike Mikea Hammera Mickeyja Spillanea, no Šošlar je manje agresivan, ograničen je rutinom i protokolima, ali ga i dalje prati volja i želja za rješavanjem istrage.

Što se tiče počinitelja zločina u analiziranim romanima, riječ je o ljudima srednje klase, tj. ljudi iz građanske svakodnevnice. Uglavnom su poneseni emocijama koje ih tjeraju da počine ono najgore. Njihova ubojstva nisu opravdana, no oni to gledaju kao jedino rješenje kako bi udovoljili nekoj svojoj strasti i došli do pravde kako ju oni poimaju. Također, tipovi zločinaca su ljudi s kojima se čitatelj može identificirati samo u shvaćanju njihovih razloga zašto su to uopće učinili.

6. Popis literature

Izvori

- Pavličić, Pavao (2014a) *Krvna veza*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Pavličić, Pavao (2014b) *Crveno pile*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Pavličić, Pavao (2015) *Tajno ime*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Pavličić, Pavao (2017) *Salon za plakanje*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Pavličić, Pavao (2019) *Štićena osoba*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Pavličić, Pavao (2021) *Ljekovito blato*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Stručna literatura

- Geherin, David (2020) *The Routledge Companion to Crime Fiction*. London: Routledge.
- Knight, Stephen (2004) *Crime Fiction 1800-2000: Detection, Death, Diversity*. New York: Palgrave Macmillian.
- Kvasina, Josipa (2016) *Pisac pozvan na pisanje: (brzinski uvid u bibliografiju Pavla Pavličića)*. Kolo, god. 26, br. 3.
URL: <https://www.matica.hr/kolo/500/pisac-pozvan-na-pisanje-26332/> (14.8.2024.)
- Mandić, Igor (2015) *Principi krimića: konture jednog trivijalnog žanra*. Zagreb: V.B.Z.
- Molvarec, Lana (2011) *Grad i urbanitet u kriminalističkoj prozi Pavla Pavličića*. Umjetnost riječi, god. 55, br. 1-2, , str. 33-54. URL: <https://hrcak.srce.hr/109079> (6.8.2024.)
- Molvarec, Lana (2012) *Detektiv kao heroj svakodnevice*. Vijenac god. 20, br. 482–483.
URL: <https://www.matica.hr/vijenac/482/Detektiv%20kao%20heroj%20svakodnevice> (7.8.2024.)
- Pavličić, Pavao (2008) *Sve što znam o krimiću*. Zagreb: Ex libris.
- Pavličić, Pavao (2012) *Detektiv u špajzi*. Vijenac, god. 20, br. 482-483. URL: <https://www.matica.hr/vijenac/482/detektiv-u-spajzi-18970/> (8.8.2024.)
- Priestman, Martin (2003) *The Cambridge Companion to Crime Fiction*. New York: Cambridge University Press.
- Scaggs, John (2005) *Crime Fiction*. London: Routledge.

Sindičić Sabljo, Mirna (2022) *Ivo Remetin, hrvatski Hercule Poirot?* U: Doba književnosti: u povodu 75. rođendana Pavla Pavličića: zbornik radova, ur. Cvijeta Pavlović. Zagreb: Matica hrvatska, str. 345-360.

7. Sažetak i ključne riječi

Sažetak

U ovom radu analiziraju se likovi istražitelja i zločinaca iz šest recentnih kriminalističkih romana Pavla Pavličića: *Krvna veza* (2014.), *Crveno pile* (2014.), *Tajno ime* (2015.), *Salon za plakanje* (2017.), *Štićena osoba* (2019.) i *Ljekovito blato* (2021.). U početku rada ukratko se predstavljaju Pavličićeva biografija i njegovi odabrani krimići. Zatim se pažnja usmjerava na poznate tipove detektiva iz svjetske kriminalističke književnosti te se predstavljaju likovi Pavličićevih romanesknih istražitelja Ive Remetina i Vlade Šoštar. Predstavljaju se njihove glavne osobine i metode istraživanja, koje se poslije prvo međusobno uspoređuju, dok se na kraju uspoređuju s poznatim detektivima iz svjetskih krimića. U drugom dijelu rada analiziraju se zločinci iz odabranih romana te obrađuju po Pavličićevim teorijama o zločincima u krimićima.

Ključne riječi: kriminalistički roman, Pavao Pavličić, likovi istražitelja, Ivo Remetin, Vlado Šoštar, likovi zločinaca

8. Naslov i ključne riječi na engleskom jeziku

Title: *Investigator and felon characters in crime novels by Pavao Pavličić (2014–2021)*

Key words: *crime novel, Pavao Pavličić, investigator characters, Ivo Remetin, Vlado Šoštar, felon characters*